

# Anti-Pestprotocol



## INHOUDSOPGAVE

<b>Vooraf</b>	3
<b>Uitgangspunten</b>	4
<b>Pesten</b>	
Wat is pesten?	5
De gepeste leerling	5
De pester	6
Slachtofferkenmerken	6
Kenmerken pester	6
Gevolgen	7
<b>Het protocol</b>	
Aanpakken van pesten	8
<b>Het stappenplan bij signaleren van pesten</b>	
De directie	9
De mentor	9
De zorgmedewerker	9
Hulpverlening	10
Schorsing	10
Schoolverwijdering	10
Cyberpesten	10
Stappenplan na melding van cyberpesten	11
Wat kun je als docent doen om pesten te voorkomen	12
Advies aan ouder(s)/verzorger(s)	12

## Vooraf

Dit is het anti-pestprotocol van de VSO Daaf Geluk te Haarlem. Het protocol bevat achtergrondinformatie en een theoretische achtergrond over pesten. Vervolgens beschrijft het protocol stappen en activiteiten die op verschillende niveaus worden uitgevoerd, op schoolniveau, op groepsniveau en individueel niveau. Aan de ene kant wordt er aandacht besteed aan preventie van pesten, maar ook bevat het protocol richtlijnen bij de aanpak van geconstateerd pestgedrag.

Dit anti-pestprotocol is bedoeld voor alle medewerkers op de VSO Daaf Geluk en de leerlingen, maar ook voor de ouder(s)/verzorger(s) van de leerlingen. Zij spelen een belangrijke rol in het signaleren en melden van pestgedrag.

Cyberpesten is een specifieke vorm van pesten. Er zal hier een aparte paragraaf aan worden besteed.

Alle leerlingen op de VSO Daaf Geluk moeten zich veilig voelen op school. Wanneer leerlingen zich veilig voelen, kunnen zij zich optimaal ontwikkelen.

Door regels en afspraken zichtbaar te maken, kunnen leerlingen en volwassenen elkaar aanspreken op deze regels en afspraken.

Met dit anti-pestprotocol streven wij ernaar met elkaar pestgedrag te voorkomen en te bestrijden.

Haarlem, juli 2023

## Uitgangspunten

Het anti-pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordiging van de school, de leerlingen en de ouder(s)/verzorger(s) waarin is vastgelegd dat we pestgedrag op school niet accepteren en deze volgens een vooraf bepaalde handelwijze aanpakken.

- Pesten wordt als probleem gezien door alle direct betrokken partijen; docenten, onderwijsondersteunend personeel, ouder(s)/verzorger(s) en leerlingen.
- De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren.
- Docenten en onderwijsondersteunend personeel signaleren pesten en nemen vervolgens duidelijk stelling tegen het pesten.
- De school beschikt over een directe aanpak wanneer pesten aan de orde is: het anti-pestprotocol.
- De school maakt gebruik van preventieve (les)activiteiten.

## **Wat is pesten?**

Pesten is een stelselmatige vorm van agressie waarbij één of meer personen proberen een andere persoon fysiek, verbaal of psychologisch schade toe te brengen. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld. Relatief nieuwe manieren van pesten zijn het digitaal en mobiel pesten. Kinderen of jongeren gebruiken dan het internet of pesten elkaar door vervelende berichten via de mobiele telefoon te sturen.

*(Bron Lindenberg, Siegart, Oldehinkel, A.J., Ormel, J., Veenstra, R., Verhulst, F.C., Winter, A.F. de (2005). 'Pesten : Over daders, slachtoffers, dader/slachtoffers en niet-betrokken leerlingen'.)*

Bij pesten is het ene kind sterker en het andere kind zwakker. Het is steeds hetzelfde kind dat wint en hetzelfde kind dat verliest. Pesters zien heel goed op welk gebied het slachtoffer kwetsbaar is. Vaak gebeurt pesten niet één keer, maar is het gepeste kind steeds weer de klos. De pester heeft een grotere mond en anderen kijken tegen hem of haar op. Daardoor voelt de pester zich beter in zijn/haar vel zitten. Pesters hebben meestal een minder empathisch vermogen. Ze kunnen minder goed invoelen wat de gevolgen van hun daden zijn. Meelopers doen mee aan pestgedrag, omdat ze bang zijn buiten de groep te vallen of om zelf gepest te worden.

Pesten ontstaat vaak omdat je elkaar niet goed begrijpt, of elkaar ooit niet goed begrepen hebt. Om pesten te voorkomen moeten kinderen leren zich te verplaatsen in een ander. Ook digitaal.

## **De gepeste leerling**

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden kinderen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om te pesten, dus in onveilige situaties.

Leerlingen die gepest worden doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze bespelen een ander instrument, doen een andere sport, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet.

Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- Schaamte
- angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt.
- het probleem lijkt onoplosbaar.
- het idee dat over pesten praten als klikken beschouwd kan worden.

## **De pester**

Pesters lijken vaak de sterkeren in hun groep. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken.

Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet altijd schuldig want het slachtoffer vraagt er hun inziens immers zelf om gepest te worden.

Pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken hebben:

- Een problematische thuissituatie.
- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken.
- Het moeten spelen van een niet-passende rol.
- Een voortdurende strijd om de macht in de klas.
- Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; een docent is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd.
- Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau).
- Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid).

## **Slachtofferkenmerken**

Bij kinderen en jongeren die gepest worden is meestal sprake van een combinatie van bepaalde persoonlijkheidskenmerken met fysieke zwakte. Naast fysieke zwakte kan het ook zijn dat iemand net iets afwijkt van de 'norm', bijvoorbeeld omdat hij stottert of een accent heeft. Kinderen die een grotere kans lopen om slachtoffer van pesten te worden, hebben vaak een verminderde sociale redzaamheid. Het zijn meestal kinderen die moeite hebben om zich te verdedigen. De slachtoffers zijn in twee groepen te verdelen. De eerste groep bestaat uit passieve, onderdanige slachtoffers. Zij hebben een angstig reactiepatroon dat bij jongens gecombineerd wordt met fysieke zwakte. De tweede groep bestaat uit de zogenaamde provocatieve slachtoffers. Opvallend bij hen is een combinatie van angstige en agressieve reactiepatronen.

Pesten lijkt leeftijd- en seksegebonden. Vooral rond de leeftijd van 10 tot 14 jaar komt pesten veel voor. Jongens lijken vaker slachtoffer of dader van pesten dan meisjes. Zij krijgen bovendien meer te maken met direct fysiek en verbaal pesten. Meisjes zijn eerder het slachtoffer van sociale, relationele en indirecte vormen van pesten zoals uitsluiting en roddelen. Dit verband tussen sekse en vormen van pesten komt echter niet uit elk onderzoek naar voren.

## **Kenmerken pester**

Typische pesters hebben over het algemeen een agressief reactiepatroon. Jongens die pesten, combineren dat meestal met fysieke kracht. Pesters hebben vaak een positievere houding tegenover geweld dan hun leeftijdsgenoten. Zij kunnen zich niet goed inleven in hun slachtoffers en voelen zich niet altijd verantwoordelijk voor hun daden.

Enige tijd werd gedacht dat pesters over het algemeen minder geliefd zijn bij leeftijdsgenoten dan jeugdigen die niet bij pesten betrokken zijn. Recenter onderzoek toont echter aan dat dit niet het geval is: pesters zijn eigenlijk alleen niet geliefd bij kinderen die bang voor ze zijn. De rest van de klas blijft pestkoppen leuk vinden. Pesten wordt zelfs vaak strategisch ingezet: het maakt populair. Pesters kiezen daarom voornamelijk 'zielige' en 'onpopulaire' slachtoffers uit om geen sociale status te verliezen.

## **Gevolgen**

Pesten is niet alleen schadelijk voor slachtoffers, maar ook voor de pester zelf en voor niet-betrokken toeschouwers.

### **Gevolgen voor slachtoffers van pesten**

Een eenmalige pestervaring is zelden erg traumatiserend, ook als die heel ernstig is. Vooral kinderen die herhaaldelijk en op verschillende manieren zijn gepest, hebben last van sociale en emotionele problemen. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat gepest worden gevoelens van eenzaamheid en depressie vergroot en bestaande problemen verergert. Slachtoffers gaan zichzelf door het pesten minder leuk vinden, vertrouwen hun leeftijdsgenoten niet en zijn bang om naar school te gaan. Die gevoelens kunnen leiden tot verder isolement en diepere depressie en nog meer pestgedrag uitlokken. Kinderen die aan het begin van het schooljaar gepest worden, hebben een aanzienlijk grotere kans dat ze zes maanden later in datzelfde schooljaar ook gepest worden. Bovendien hebben ze vaker last van psychosomatische klachten, zoals hoofdpijn, slaapproblemen, buikpijn, bedplassen en vermoeidheid.

### **Gevolgen voor pesters**

De gevolgen voor pesters zijn op korte termijn nog niet negatief. Zolang ze op school zitten, kunnen ze zich vaak goed staande houden. Hun schoolprestaties zijn beter dan die van gepeste kinderen en hun populariteit en zelfwaardering zijn ook groter. Vaak is er wel sprake van een zogenaamde schijnpopulariteit: klasgenoten bewonderen de pesters, maar tegelijkertijd zijn ze ook bang voor ze.

Op de lange termijn kunnen pesters echter wel sociale problemen krijgen. Een pestend kind leert dat het doelen kan bereiken zonder op een sociaal aangepaste manier met anderen te onderhandelen. Daardoor kan hij uiteindelijk onaangepaste gedragspatronen krijgen. Kinderen en jongeren die op school anderen pesten, lopen een grotere kans op ernstige problemen in hun adolescentie. Ze komen vaker met justitie in aanraking, drinken meer alcohol en plegen vaker zelfmoord. Jongens die pestten zijn later vaker bij vechtpartijen betrokken. Meisjes die vroeger pestten hebben op latere leeftijd een grotere kans om betrokken te raken bij huiselijk geweld en om tienermoeder te worden. Kinderen van vroegere pestkoppes vertonen op hun beurt weer vaker problematisch gedrag.

### **Gevolgen voor klasgenoten**

De hele klas kan last hebben van pesten. De verstoring en afleiding die het pesten veroorzaakt hinderen het leren. Op dagen waarop niet-betrokken kinderen iemand gepest zien worden, vinden ze school minder leuk. Kinderen die dagelijks geconfronteerd worden met pesten krijgen bovendien de boodschap dat toeschouwers niet ingrijpen, slachtoffers verdienen wat ze krijgen, macht belangrijker is dan rechtvaardigheid en dat volwassenen niet goed voor kinderen zorgen.

## Het protocol

### De algemene verantwoordelijkheid van de VSO Daaf Geluk

De VSO Daaf Geluk zorgt dat het managementteam, de mentoren, de docenten en het ondersteunend personeel voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.

Wij werken aan een zo goed mogelijk beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen onze school zo optimaal mogelijk is.

### Het aanpakken van pesten

Pesten is onacceptabel en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie vanuit de school. De VSO Daaf Geluk gaat uit van een schoolbrede aanpak, dat houdt in dat er zowel op schoolniveau, op klassenniveau en op individueel niveau interventies worden gedaan. Dit zowel op preventief als curatief niveau.

### Interventies op schoolniveau

- Het opstellen van schoolregels waarin de omgangsregels worden beschreven.
- Specifieke schoolregels tegen pesten.
- Lessen in sociale vaardigheden met de methode Leefstijl en groepsbegeleiding.
- Actief toezicht op het schoolplein en kantine tijdens pauzes.
- Ook andere leerlingen betrekken bij het oplossen van pesten, bijvoorbeeld als bemiddelaar.
- Training van personeel in het signaleren van pesten en de aanpak daarvan.
- Jaarlijks bespreken en evalueren van het pestprotocol in het hele team.
- Jaarlijkse ouderbijeenkomsten.
- Aanwezigheid van een anti-pestcontract dat leerlingen ondertekenen.

### Interventies op klassenniveau

Elke mentor bespreekt aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas. Tevens bespreekt de mentor in zijn klas het anti-pestprotocol. De mentor meldt de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon en leerlingenraad op de VSO Daaf Geluk. Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden en niet als klikken maar als hulp bieden of hulp vragen wordt beschouwd.

- De leerlingen, mentor en ouder(s)/verzorger(s) ondertekenen eenmalig een anti-pestprotocol.
- Indien een mentor of docent daartoe aanleiding ziet, besteedt hij expliciet aandacht aan pestgedrag tijdens groepsbegeleiding en/of Leefstijl. Hierbij worden de rol van de pester, het slachtoffer, de meelopers en de stille getuigen benoemd.
- Van de gesprekken rond pesten worden aantekeningen gemaakt, die door de mentor worden bewaard in het leerlingvolgsysteem van zowel de pester als het slachtoffer.
- De mentor koppelt de ondernomen acties terug aan de leerling. Het is van belang dat de leerling zich serieus genomen voelt en daadwerkelijk hoort dat de mentor het probleem aanpakt.
- Door de mentor worden Leefstijllessen en groepsbegeleidingslessen gegeven, deze hebben als doel een positieve omgang tussen leerlingen te bevorderen en een veilig klassenklimaat te bewerkstelligen. |
- De mentor voert een klassengesprek over onderlinge verhoudingen en pesten .
- Het organiseren van activiteiten die gevoelens van saamhorigheid in de klas kunnen versterken.



## Individuele interventies

- Individuele gesprekken met kinderen die pesten.
- Individuele gesprekken met kinderen die gepest worden.
- Gesprekken met ouder(s) /verzorger(s) van kinderen die bij pesten betrokken zijn.

## Stappenplan bij signalering van pesten

### De rollen

#### A. De directie

1. Zorgt voor het agenderen van pesten op school in het MT.
2. Jaarlijks bespreken en evalueren van het anti-pestprotocol. Dit komt in de jaarplanner.
3. Faciliteert informatie avonden over pesten.

#### B. De mentor

1. Wanneer het pesten plaatsvindt in klassenverband, praat de mentor eerst met de gepeste leerling en later met de pester apart. Vervolgens organiseert de mentor een gesprek tussen beide leerlingen en probeert tot goede afspraken te komen.
2. De mentor bespreekt direct het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.
3. De mentor praat met de klas. Dit is belangrijk in verband met de het herstellen van de groeps sfeer en om te benadrukken welke verantwoordelijkheid ieder groeps lid heeft.
4. Indien het probleem zich herhaalt, meldt de mentor het gedrag aan de teamleider. De teamleider bespreekt de gebeurtenissen en de afspraken die zijn gemaakt.

#### C. De teamleider

1. De teamleider neemt de rol van de mentor over, bij herhaling van het pestgedrag en wanneer het pesten het klassenverband overstijgt.
2. Indien nodig heeft de zorgcoördinator een gesprek met de gepeste leerling en de pester apart of organiseert direct een gesprek tussen beiden.
3. In het contact met de pester is het doel driedelig, namelijk:
  - confronteren
  - mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen
  - helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten.
4. In het contact met de gepeste leerling wordt gekeken of hij dergelijk sociaal gedrag vertoont, waardoor hij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters.
5. De situatie wordt indien nodig besproken in het zorgteam.
6. De zorgcoördinator adviseert zo nodig, zowel aan de pester als de gepeste leerling, hulp op vrijwillige basis intern of extern
7. De teamleider stelt alle betrokken ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte wanneer er sprake is van recidief gedrag, verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject.
8. De teamleider bespreekt de mogelijkheden tot hulp met de ouder(s)/verzorger(s).
9. De teamleider bespreekt bij herhaling de situatie met een zorgmedewerker.
10. De teamleider koppelt alle informatie weer terug naar de mentor en/of zorgmedewerker.

#### **D. externe hulpverlening**

Wanneer de pester opnieuw in pestgedrag vervalt, wordt de leerling en ouders dringend geadviseerd om externe hulpverlening in te schakelen. Het doel van dit programma is reflectie en hulp voor de pester en het gevoelig maken voor wat het pesten teweeg brengt bij de gepeste leerling.

#### **E. Schorsing**

Wanneer ook de dringend geadviseerde hulpverlening geen blijvende vruchten afwerpt, kan een schorsing volgen.

#### **F. Schoolverwijdering**

Wanneer de leerling ondanks alle inspanningen van de betrokken partijen koppig blijft volharden in het ongewenste pestgedrag liggen er geen perspectieven meer tot verandering. De school kan en wil dan geen verantwoordelijkheid meer nemen voor de veiligheid van de overige leerlingen. De VSO Daaf Geluk kan in dat geval kiezen voor verwijdering van school.

#### **De taak van docenten en overig personeel**

De docenten en OOP hebben vooral een signalerende rol. Wanneer zij pesten waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden, wordt er van hen verwacht dat zij hierop adequaat reageren en een melding doen om hulp en overleg in gang te zetten. Deze melding gebeurt in de eerste instantie bij de mentor van de leerling.

#### **Cyberpesten**

Cyberpesten (of digitaal pesten) is het pesten of misbruiken via het internet en via de mobiele telefoon. Bij cyberpesten kun je geen mimiek en lichaamstaal aflezen. Hierdoor weet je niet altijd of iets grappig of serieus bedoeld is. Discussies kunnen dan ook eerder uit de hand lopen. Tevens voelen jongeren zich ongeremder op internet. Dit komt doordat de ouders gemakkelijk anoniem kunnen blijven en de reikwijdte van het internet veel groter is.

Belangrijk is dat ouders de risico's van internet en cyberpesten bespreken voordat er problemen ontstaan. Dat werkt beter dan een verbod. De angst voor een internetverbod is zo groot dat veel jongeren ervoor kiezen niet te vertellen dat ze gepest worden.

Globaal kan gezegd worden dat de aanpak niet verschilt van het "traditionele pesten". Zowel op school als klassenniveau zijn er preventieve maatregelen.

## Hoe wordt er gepest?

- Pestmail (schelden, beschuldigen, roddelen, beledigen)
- stalking: het stelselmatig lastig vallen van iemand door het blijven sturen van hate-mail of het dreigen met geweld in chatrooms
- ongewenst contact met vreemden
- webcam-seks: beelden die ontvangen worden kunnen opgeslagen worden en te zijner tijd misbruikt worden
- hacken: gegevens stelen of instellingen aanpassen. Ook het uit naam van een ander versturen van pest-mail
- opzettelijk versturen van virussen
- ongevraagd verspreiden van foto's en filmpjes
- privacyschending

## Stappenplan na een melding van cyberpesten

De stappen die genomen worden bij signalen van cyberpesten zijn niet anders dan bij "traditioneel pesten".

Er zijn echter aanvullende acties die wij kunnen ondernemen bij de aanpak van cyberpesten

### 1. Bewaar de berichten.

Wij adviseren de leerling de berichten waarin het pestgedrag voorkomt te bewaren. Tevens vertellen wij leerlingen hoe ze dat kunnen doen (afdrukken, selecteren en kopiëren, MSN-gesprekken opslaan).

### 2. Blokkeren van de afzender.

Wij leggen de leerling zo nodig uit hoe hij/zij de pestmail kan blokkeren.

### 3. Probeer de dader op te sporen

Soms is de dader te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden. Wij nemen contact op met onze systeembeheerder. Het is mogelijk om van het IP adres van de e-mail af te leiden van welke computer het bericht is verzonden. Ook is er van alles mogelijk via de helpdesk.

### 4. Neem contact op met de ouder(s)/verzorger(s) van de gepeste leerling

Wij geven ouders voorlichting over welke maatregelen zij thuis kunnen nemen.

### 5. Bespreek de leerling in het interne zorgteam

Wij bespreken de leerling in het zorgteam en bespreken de volgende stappen. Gaat de mentor zelf actie ondernemen of wordt een zorgteamlid ingeschakeld.

### 6. Verwijs de ouders zo nodig door.

Wij wijzen ouder(s)/verzorger(s) op de mogelijkheid om contact op te nemen met de teamleider of zorgcoördinator. Hij/zij kan hen eventueel verder verwijzen naar externe hulpverlening.

### 7. Adviseer aangifte

In het geval dat een leerling stelselmatig wordt belaagd is er sprake van stalking en dan kunnen de ouder(s)/verzorger(s) aangifte doen. Ook wanneer de leerling lichamelijk letsel of materiële schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld. Zo nodig verwijzen wij naar Bureau Slachtofferhulp.

## **Wat doen onze medewerkers om pesten te voorkomen**

- Regelmatig praten met de leerlingen over omgangsvormen en verschillen tussen mensen.
- Duidelijk maken dat pesten niet getolereerd wordt en de nadruk leggen op het positieve. De groep en de individuele leerlingen complimenteren wanneer het goed gaat.
- Ervoor zorgen dat de leerlingen elkaar leren kennen. In klassen waar kinderen “de mens” zien achter elke klasgenoot wordt minder gepest
- Laten merken dat kinderen fouten mogen maken en dat ze kunnen leren van hun fouten.
- Goed onderzoeken wat er aan de hand is, indien leerlingen en ouders met een klacht over pesten komen.
- Ouders van pesters en gepeste leerlingen betrekken bij de situatie. Kinderen die gepest worden vertellen vaak niets aan hun ouders. Dit geldt ook voor leerlingen die pesten.
- Leerlingen laten meedenken in het oplossen van de situatie.
- Contact opnemen met de wijkagent.

## **Adviezen aan ouders van gepeste kinderen**

- Neem het probleem serieus en blijf in gesprek met uw kind.
- Bespreek het pesten met de mentor van uw kind.
- Als het pesten niet gerelateerd is aan school, probeert u contact op te nemen met de ouder(s)/verzorger(s) van de pesters om het pesten bespreekbaar te maken.
- Steun uw kind in het idee dat u het probleem serieus neemt. Hierdoor kunt zijn of haar zelfrespect vergroten of weer terug laten komen.
- Leer uw kind voor zichzelf en anderen op te komen.
- Neem indien nodig contact op met externe hulporganisaties

## **Adviezen aan ouder(s)/verzorger(s) van pesters**

- Neem het probleem serieus en blijf in gesprek met uw kind.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Corrigeer het ongewenst gedrag en benoem het gewenste gedrag.
- Leer uw kind voor zichzelf en anderen op te komen.
- Neem contact op met de mentor en bespreek het pestgedrag.
- Geef zelf het goede voorbeeld en stimuleer uw kind op een juiste manier met andere kinderen om te gaan.
- Neem indien nodig contact op met externe hulporganisaties.
- Neem indien nodig contact op met de politie.